

JAN NOLF

“Justitie voegt armoede aan armoede toe”

Interview door Han Renard, journalist Knack.

Jan Nolf werd geboren in Torhout, in het hart van West-Vlaanderen. De belangrijkste herinnering aan zijn jeugd is dat hij een zwaar astma-geval was. In de sportles werd hij altijd als laatste gekozen. Dat leerde hem hoe het voelt om buitengesloten te zijn. Hij was een schuchter kind en een boekenwurm. Op zijn 25^e kreeg hij geschikte medicatie en vanaf dan werd hij extreem sportief. Op zijn 50^e liep hij een marathon. Kunnen sporten ziet hij als de grootste omslag in zijn leven. Naast het vrederechterschap natuurlijk, dat hem als mens ingrijpend veranderde.

De liberale Brugse advocaat werd bij zijn benoeming tot vrederechter achterdochtig

bekeken. Wat moest een overtuigd vrijzinnige op de stoel van vrederechter in een katholiek kanton als Roeselare, vroeg de lokale pers zich af. Maar de vrederechter wist al snel de plaatselijke bevolking voor zich in te nemen. Hij stond dicht bij de mensen, zocht hen vaak thuis op, en haalde alles uit de kast om strijdende partijen met elkaar te verzoenen en te voorkomen dat het tot een proces kwam. Nadat hij in 2011 vervroegd met pensioen ging ontpopte hij zich tot kritisch justitiewatcher, de luis in de pels van de rechterlijke macht. •

U leek aanvankelijk anders goed op weg richting een mooie carrière in de politiek

► **Jan Nolf:** Ik was nationaal voorzitter van de PVV-jongeren. Maar mijn echtgenote kon niet leven met mijn politieke carrière. Ik was permanent uithuizig en wij hadden net twee jonge kinderen. (lacht) En dus heb ik gekozen *for the woman I love*, hoewel ik een aantal mensen zoals Willy De Clercq en Herman De Croo zwaar teleurgesteld heb door af te haken.

Was vrederechter ook echt wat u wilde worden?

► **Nolf:** O ja, het is de allermooiste opdracht bij justitie. Je zit als vrederechter helemaal los van de structuren en van de hiërarchie. Je vult die functie persoonlijk in. Rechter zijn vraagt trouwens veel kwaliteiten tegelijkertijd: je moet technisch onderlegd zijn, je moet rechtvaardig zijn en je moet altijd oog hebben voor de menselijke dimensie. Sommige magistraten

denken jammer genoeg dat het volstaat om in het eerste van die drie zaken goed te zijn.

Een jaar voor u zelf tot de magistratuur toetrad zei u in Knack dat steeds meer magistraten zich als ‘een ongevoelige ambtenaren-kaste’ gedroegen en hun functie opvatten als een veredeld brugpensioen. Werd u van harte welkom geheten door uw nieuwe collega's?

► **Nolf:** (lacht) Dat was mijn allereerste interview in Knack in 1986, dat veel stof heeft doen opwaaien. Ik zeg soms dat ik nadien eigenlijk nooit meer iets nieuws heb gezegd. Maar de vrederechters hadden daar niet veel moeite mee, omdat zij zich niet geïnteresseerd voelden. Het waren meer de korpschefs van de grote rechtbanken, bij wie dit in het verkeerde keelgat is geschoten. Vervolgens heb ik trouwens wel twintig jaar van mijn kwarteeuw vrederechterschap compleet gezwegen. In 2008 ben ik opgedoken in het VTM-programma Telefacts Crime, dat een beeld wilde schetsen van de vrederechter als verzoener.

U kreeg nationale bekendheid door de manier waarop u uw vrederechterschap invulde.

► **Nolf:** Ik kwam van een druk advocatenkantoor dat sterk verweven was met de politiek. Ik had een netwerk dat helemaal geen staal van de samenleving was. Plotseling kom je met iedereen in aanraking, van heel arm tot heel rijk. Ik heb, met de woorden van Guy Verhofstadt, achter de gevels van Vlaanderen gekeken. De eerste jaren heb ik geprobeerd me daarvoor af te schermen, maar na verloop van tijd ben ik me beginnen afvragen waar ik eigenlijk mee bezig was. Ik was immers de armoede in de samenleving nog aan het vergroten.

Hoe dan?

► **Nolf:** Justitie voegt armoede aan armoede toe. Neem een niet-betaalde rekening van 200 euro. Als je dit aanpakt met een klassiek proces, kost het de achterstallige betaler op het einde van een vonnis, zonder de kosten van de deurwaarder, 600 euro. Dat noem ik de negatieve meerwaarde van justitie. Maar als vrederechter heb

je ook de mogelijkheid om zaken buiten de gerechtelijke procedure om op te lossen, via een minnelijke schikking. Die is volledig gratis. Er komt geen incassobureau, deurwaarder, advocaat of rolrecht aan te pas. Je bespaart justitie en de mensen veel geld. Als oude liberaal, zij het een linkse en volgens sommigen extreemlinkse liberaal, vind ik dat belangrijk. Een tandarts die een patiënt oproept en een minnelijke schikking aanvaardt, dus zonder extra kosten, wordt ook sneller betaald. Maar vooral: het respect tussen de partijen blijft overeind. En respect is het echte goud van menselijke relaties. *Last but not least* wint justitie aan gezag. Justitie bewijst immers dat ze een menselijk gelaat heeft. In mijn eerste vijf jaar als vrederechter pakte ik een 500-tal dossiers per jaar op die manier aan. Ik heb vervolgens de Dutroux-affaire aangegrepen om een ander soort justitie door te drukken en het roer helemaal om te gooien. Zo is het aantal minnelijke schikkingen in de daaropvolgende jaren in mijn kanton vertienvoudigd, van 500 naar 5000 per jaar.

Waarom bent u dan in 2011 vervroegd met pensioen gegaan?

► **Nolf:** Ik was boos over de schaalvergroting bij justitie. De taak van vrederechters zou worden opgeslorpt in nieuwe, grote familierechtbanken. Die zouden volgens mij de kloof tussen gerecht en burger alleen maar verbreden. Omdat ik zo sterk inzette op minnelijke schikkingen, had ik ook geen gerechtelijke achterstand, in tegenstelling tot sommige andere rechtbanken. Maar ik had totaal geen zin om in die nieuwe rechtbank *dépanneur* te gaan spelen. Ik voelde mij een roe-

pende in de woestijn en had het gevoel dat mijn kerntaak, mensen met elkaar verzoenen, mij was ontnomen. Ik zag hoe steeds meer vrederechters aan de kant van de schulden- en invorderingsindustrie stonden. Daar kon ik moeilijk mee om. Ik heb heel zware discussies gehad met collega's. Ik bekritiseerde in de pers die nieuwe kille en harde aanpak van justitie. Waar ik finaal op afgeknaapt ben, is een collega die mailde: wie zoveel kritiek geeft op collega's, is een rugzakterrorist. De dialoogcultuur bij justitie blijft in Wallonië overigens beter overeind. Men lacht daar in

Vlaanderen mee, al dat palaveren in Wallonië, maar hun dialoogmodel bespaart justitie en de rechtzoekende veel geld.

U beweert dat het probleem van justitie vandaag niet op de eerste plaats een gebrek aan financiële middelen is.

► **Nolf:** Er zijn bij justitie een aantal financiële pijnpunten, zo moeten er meer middelen komen voor onderzoeksrechters, maar centen vormen inderdaad niet het hoofdprobleem. Justitie moet gewoon een andere justitie worden. Onze harde justitie is verspillend. Geef justitie meer geld en ze gaat nog meer verspillen. Dat is mijn boodschap. Justitie is verkeerd bezig. Door minder dialoog en meer processen is justitie één grote verspillingfabriek geworden.

U hekelt ook vaak de arrogantie van de rechterlijke macht.

► **Nolf:** Precies. De arrogantie, de betweterigheid en de zelfingenomenheid van de specialisten, die neerkijken op de zogenaamde dommeriken aan de zijlijn en geen potten-

kijkers dulden. Dat zag je ook in het debat over het assisenproces. De volksjury is met pek en veren overladen door de magistratuur en de parketten via de Hoge Raad van Justitie. Juryleden waren zo gezegd complete nullen. Jean-Luc Cottyn, de ex-voorzitter van de Hoge Raad van Justitie, heeft gezegd: assisen is toch maar een loterij, dus als ik een jury moet selecteren, kies ik gewoon de mooiste madame. Je reinste Donald Trump! Maar kijk hoe in het proces-Wesphael die domme amateurs de beroepsrechters een lange lijst hebben voorgelegd van alles wat er fout is gegaan in het gerechtelijk onderzoek. Dat zouden sommige beroepsrechters nooit hebben aangedurfd.

Justitie heeft geen zelfkritiek, zegt u?

► **Nolf:** Nauwelijks. Dat onvermogen tot zelfkritiek voedt het wantrouwen in justitie. Ik pleit er daarom voor om de wrakingsprocedure voor rechters te versoepelen. Nu geldt daarvoor een heel strenge procedure, met een advocaat die minstens 10 jaar als advocaat actief is. Ik zou een regeling willen zoals in Nederland, waarbij een gewone burger de rechter kan wraken omdat hij vindt dat die vooringenomen of niet onafhankelijk is, volgens de maatstaven van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Rechtzoekenden voelen zich daar beter bij en magistraten worden daardoor ook veel voorzichtiger. Een van de voorstellen in mijn nieuwe boek, en ik ben nochtans een grote fan van privacy, is dat alle zittingen op band en zo mogelijk op camera zouden worden opgenomen.

De rechters zullen het graag horen.

► **Nolf:** En in elk rechtszaal komt er een bordje met: hier vloekt men niet tegen de onpartijdigheid van de rechter (lacht). Om ervoor te zorgen dat rechters zich extra

goed bewust zijn van hun maatschappelijke rol. God de vader spelen brengt verantwoordelijkheid met zich mee. In de Middeleeuwen werden corrupte of partijdige rechters levend gevild. Dus het kan erger.

Indien u de minister van Justitie was, welke maatregel zou u dan prioritair invoeren?

► **Nolf:** Ik zou terugkeren naar de 19e eeuw, net na de Franse Revolutie, toen in alle gewone burgerlijke zaken een poging tot minnelijke schikking verplicht was. Ook in strafzaken kan die zogenaamde hersteljustitie heel goed werken, hoor. Het parket doet dat soms ook, maar te weinig. Mijn jongste zoon is een paar jaar geleden het slachtoffer geworden van blind geweld. Hij is aangevallen en knock-out geslagen. Ik heb al mijn overtuigingskracht uit de kast moeten halen, hij is geen softie zoals ik, maar uiteindelijk heeft hij aanvaard dat dit opgelost werd met de dader via herstelbemiddeling. Mijn zoon mocht een schadeclaim indienen, de dader heeft een sorry-brief geschreven en de zaak is niet voor de rechter gekomen.

Klopt het dat u bang bent dat we onder druk van de huidige terreurdreiging naar een politiestaat evolueren?

► **Nolf:** We maken een sluipende ondergraving van de rechtstaat mee. Mensenrechtenactivisten hebben gezegd: met alle plannen die de commissie Terreurbestrijding nu al heeft, zou een echte noodtoestand nog beter zijn, want die is maar tijdelijk. Anderzijds: il n' y a que le provisoire qui dure. In Frankrijk zijn ze nog altijd niet van de noodtoestand verlost en evolueert men naar wat François Mitterand, de overleden socialistische Franse president, omschreef als 'le coup d'état permanent'. Een gekrompen rechtstaat met een almachtige uitvoerende macht.

Welke maatregelen stuiten u bij ons tegen de borst?

► **Nolf:** Het regent de voorbije maanden idiote voorstellen, met als hoogtepunt het voorstel om huiszoekingen 's nachts toe te laten en de mogelijkheid om binnen te vallen bij mensen zonder papieren zonder huiszoekingsbevel. Op dat laatste punt is minister

van Binnenlandse Zaken Jan Jambon (N-VA) teruggefloten door minister van Justitie Koen Geens (CD&V), maar intussen bestaat het en gebeurt het wel gewoon. En we registreren die invallen zelfs niet, aldus Jambon. Het komt er dus op neer dat de echte illegalen niet die arme sloebers zonder rechten zijn, maar wel onze eigen politici, onze eigen politieagenten en soms ook onze eigen rechters, die voor zulke praktijken de ogen sluiten. •

Jan Nolf

Jan Nolf is geboren op 15 juli 1951. Hij studeerde Rechten en Criminologie aan de Universiteit Gent. Hij was nationaal voorzitter van de PVV jongeren in 1985 en 1986.

Nadat hij 10 jaar in Brugge als advocaat had gewerkt werd hij in 1987 vrederechter in het kanton Roeselare.

Eind 2011 ging hij uit onvrede vervroegd met pensioen. Sinds zijn pensionering is hij columnist voor verschillende kranten en tijdschriften. Op zijn website www.justwatch.be geeft hij zijn mening over actuele gebeurtenissen binnen justitie.

Hij schreef verschillende boeken, waaronder *Kwetsbaren in het nieuwe recht* (in het Frans verschenen als *Les personnes vulnérables dans le nouveau droit*). Eind november verschijnt zijn nieuwe boek *De kracht van rechtvaardigheid*. •